

5. Etik som udgangspunkt for demensomsorg

Bo Hejlskov Elven, psykolog og foredragsholder

Etik

Bo Hejlskov Elven tager udgangspunkt i de gamle filosofers opfattelse af mennesket. Sokrates mente, at alle gør det så godt, de kan. Derfor bør vi ikke straffe, men uddanne. Platon mente, at børn er født vilde og skal tæmmes og disciplineres. Aristoteles' opfattelse var, at børn er umodne voksne, som med tilpasset støtte nok skal vokse op til gode voksne. Disse forskellige holdninger danner basis for en diskussion om den moderne pædagogiks mål og metoder. Groft sagt kan de to pædagogiske yderpoler beskrives således "lydighed gennem manipulation og autoritære metoder" og "autonomi gennem tilpasset støtte".

Douglas McGregor beskrev disse to grundlæggende syn på mennesket i 1960'erne, som værende styrende for vore valg af metoder:

- at mennesker er dovne og egoistiske og skal motiveres, styres og overvåges.
- at mennesker søger selvstændighed og gør sit bedste ud fra sine forudsætninger.

Tom Kitwoods arbejde om ondartet socialpsykologi kontra personcentreret omsorg med fokus på selvbestemmelse, skal også ses i denne kontekst.

Perspektivskiftet

Michael Tomasello er en af de absolut mest betydningsfulde forskere inden for psykologisk videnskab i moderne tid, og har beskrevet, hvordan der er sket et perspektivskifte ud fra Ross Greenes teori, hvor vi er gået fra, at mennesket gør det med vilje til, at mennesket gør sit bedste ud fra sine forudsætninger, og det miljø vi tilbyder.

Vi ved måske ikke helt, hvorfor perspektivskiftet finder sted, men vi ved præcist, hvornår det sker. En diagnoses værdi er at beskrive, at borgeren ikke har de evner, andre har, hvilket indebærer, at borgeren er, hvad Michael Tomasello benævner svag eller sårbar.

Tomasello beskriver udviklingen i to spor, og begge spor er vigtige for gruppens overlevelse:

- 1) at vi tager hånd om de svage (etik),
- 2) og at vi sørger for, at alle i gruppen opfører sig ordenligt (moralisering).

Hvis vi tror, at en borger er ligestillet med os selv, tror vi, at borgeren gør det med vilje, og derved placerer vi ansvaret hos borgeren selv. Dette mindsker vores ønske om at forstå, hvorfor borgeren gør, som han eller hun gør. Det mindsker vores tendens til empati, vi synes mindre om borgeren – det bliver en ond cirkel. Angst flytter os ind i den onde cirkel. Ved hjælp af faglige kompetencer skal vi ud af angsten og bryde den onde cirkel.

Hvis vi går ud fra, at borgeren er svag og sårbar, tror vi, at borgeren gør sit bedste. Vi tager ansvar, vi øger vores ønske om at forstå, hvorfor borgeren gør, som han eller hun gør. Vi øger vores tendens til empati, vi synes bedre om borgeren og øger vores fleksibilitet og accept omkring borgeren – det bliver en god cirkel.

Perspektivskiftet er en løbende proces, som vi må forholde os til hver eneste dag.

